

5.3.2020

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2020-2023

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	2
2.	Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tila ja kasvuolosuhteet	3
2.1	Yleistä kuvausta kunnasta ja alueesta	3
2.2	Poimintoja kouluterveyskyselyistä 2017 ja 2019	4
2.3	Keskeiset lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin painopisteet	6
3.	Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut	8
3.1	Varhaiskasvatus	8
3.2	Perusopetus	9
3.3	Lukio- ja ammatillinen koulutus	12
3.4	Ennaltaehkäisevät lapsiperhepalvelut	14
3.5	Korjaavat lapsiperhepalvelut	18
3.6	Muut kunnan palvelut	18
3.7	Kolmannen sektorin palvelut	19
4.	Painopisteet lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja turvaamiseksi	21
5.	Käytännön toimenpiteet ohjelmakaudelle 2020-2023.	22
6.	Suunnitelman toteuttaminen ja seuranta.	23

5.3.2020

1. Johdanto

Lasten, nuorten ja perheiden palveluja koskeva lainsäädäntö on muuttunut paljon viime vuosien aikana. Muutokset koskevat sekä palvelurakennetta, järjestämisvelvoitetta, asiakkaan asemaa ja oikeuksia. Tavoitteena on ollut yhdenvertaista palvelujen saatavuutta, sekä tahto siirtää painopistettä korjaavista toimista hyvinvointiin ja varhaiseen tukeen. Lähtökohtana on lapsen, nuoren ja perheen osallisuus omaan hyvinvointiin ja sen ylläpitämiseen. Tukipalvelut annetaan pääsääntöisesti asiakkaan normaalissa ympäristössä, jossa hänen arkielämänsä tapahtuu.

Lasten, nuorten ja perheiden palveluja ohjaavat keskeisimmät lait ovat mm. varhaiskasvatuslaki ja sosiaalihuoltolaki. Myös terveydenhuoltolaissa on ehkäisevän päihdetyön ja koko väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä koskevia säännöksiä.

Sosiaalihuoltolaki korostaa sosiaalihuollon asemaa osana kokonaisvaltaista hyvinvointipolitiikkaa ja siirtää painopistettä korjaavista toimista hyvinvoinnin edistämiseen ja varhaiseen tukeen. Laki ohjaa toteuttamaan lasten, nuorten ja perheiden palveluja matalan kynnyksen palveluina eri elämän tilanteissa. Palvelut tulee olla helposti saatavia, jotta asiakas voi hakeutua niihin oma-aloitteisesti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Vuonna 2015 voimaan tullut laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä edellyttää yhteistä ehkäisevän työn koordinoitua kaikille ikäryhmille.

Perusopetuslain myötä esiopetus on muuttunut velvoittavaksi vuoden 2015 alusta. Lasten päivähoidosta annettu laki on muuttunut varhaiskasvatuslaiksi 1.8.2015 ja uudistettu varhaiskasvatuslaki astui voimaan 1.9.2018. Tärkeimmät uudistukset ovat varhaiskasvatuksen nimikemuutokset ja kasvatusvastuussa olevan henkilöstön suhdeluku hoitoryhmissä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Perusopetuslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Lukiolaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>

Uusi varhaiskasvatuslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>

Laki ammatillisesta koulutuksesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531>

Tässä lasten -ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa tarkastellaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin nykytilaa ja asetetaan suuntalinjoja tulevaan.

5.3.2020

2. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tila ja kasvuolosuhteet

2.1 Yleistä kuvausta kunnasta ja alueesta

Lieksassa asui 11098 asukasta vuoden 2018 lopussa. Vastaava luku vuonna 2017 oli 11 500. Väestöennusteen mukaan Lieksan asukasluku olisi 10465 vuonna 2030. Kuntien välistä nettomuuttoa/1000 asukasta kohden kuvaava luku oli Lieksassa vuonna 2018 -10,6, kun vastaava luku oli Pohjos-Karjalassa -1,1.

Vuoden 2018 väestötietojen mukaan 0-6-vuotiaiden osuus väestöstä on 4,4 % ja 715-vuotiaiden osuus oli 6,7 %. Lasten ja nuorten väestömäärät ovat laskeneet viiden seurantavuoden aikana, joka näkyy myös lapsiperheiden määrässä. Lieksassa oli vuonna 2018 kaikista perheistä lapsiperheitä 24,4%, joista yksinhuoltajaperheitä 26,3%. Lapsiperheiden määrä on siis vähentynyt, mutta yksinhuoltajaperheiden määrä lisääntynyt. Toimeentulotukea saavien lapsiperheiden osuus on kasvanut vuodesta 2012 lähtien ja oli vuonna 2018 15,9%.

Väestötietojen mukaan 16-24-vuotiaiden osuus väestöstä on 6,2 %. Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17-24 vuotiaita oli 2017 11,2% vastaavan ikäisestä väestöstä. Koko maassa ja vertailukunnissa vastaava luku oli alle 10 %. Vertailussa suurin nuorisotyöttömyys 18-24 vuotiaissa oli vuonna 2018 Lieksassa 22,2 %.

Nuorisotyöttömyys koko maassa oli 12,3 % ja Pohjois-Karjalassa 18,4%.

Huostaan otettujen tai kiireellisesti sijoitettujen 0-17 vuotiaitten määrä vastaavan ikäisestä väestöstä on noussut vuodesta 2017 (1,0 %) ja oli vuonna 2018 1,3 %.

Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaita tuhatta alle 18-vuotiasta kohti oli vuonna 2018 105, kun vastaava luku vuonna 2017 oli 148.

Esiopetuksessa olevien lasten määrä on laskenut vuodesta 2017 (100) vuoteen 2019 (76) 24 lapsella. Ennusteiden mukaan koko oppilasmäärä on lukuvuonna 2020-2021 836 ja lukuvuonna 2025-2026 716. Kunnan kustantamassa varhaiskasvatuksessa kokopäivähoidossa oli 1-2 vuotiaita vastaavan ikäisestä väestöstä vuonna 2017 45,5 % ja vuonna 2018 40%. Vastaavasti 3-5 vuotiaita vuonna 2017 oli 68,9 % ja vuonna 2018 63,8%.

Perhepäivähoidossa lapsimäärä on ollut laskeva. Päiväkodeissa osapäivähoidon tarve on vähentynyt ja vastaavasti kokopäivähoidon tarve lisääntynyt.

5.3.2020

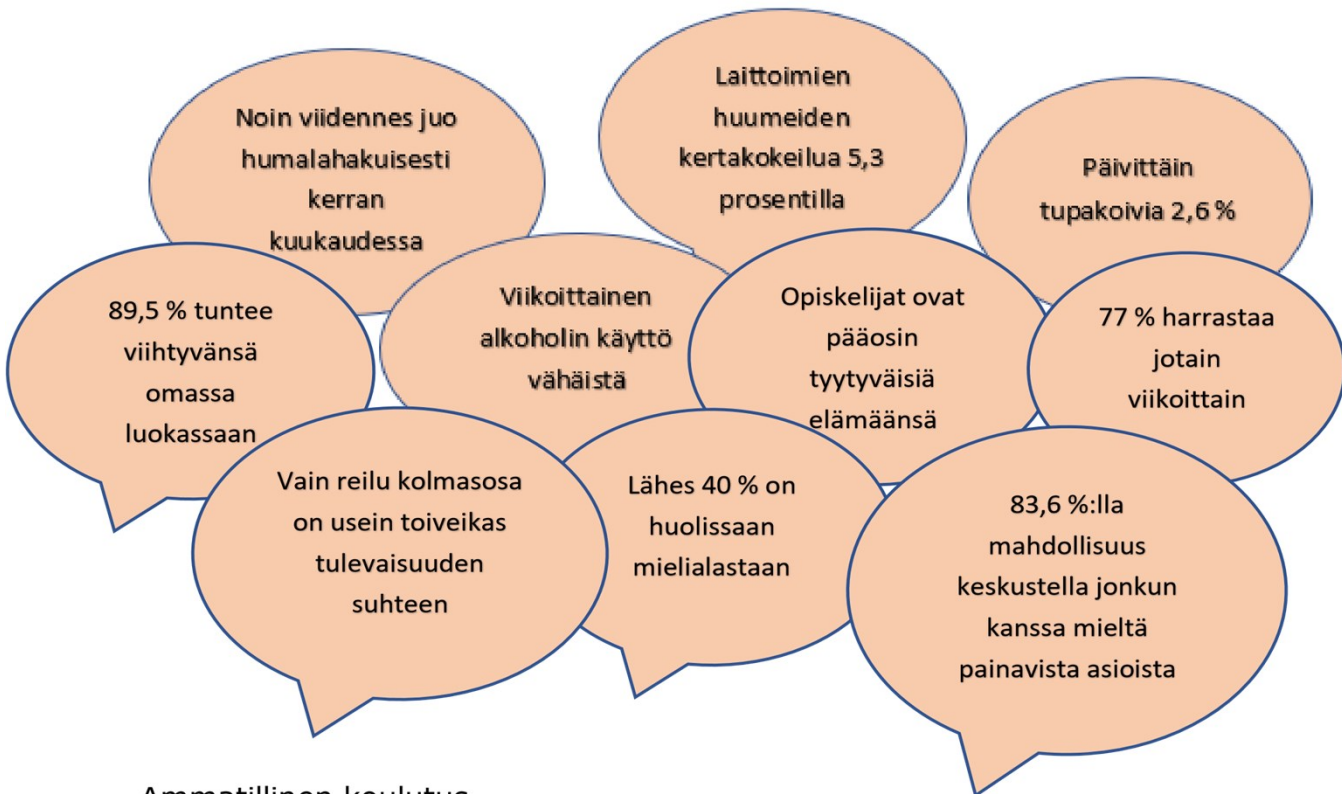
2.2 Poimintoja kouluterveyskyselyistä 2017 ja 2019

Perusopetus (8. ja 9. lk)

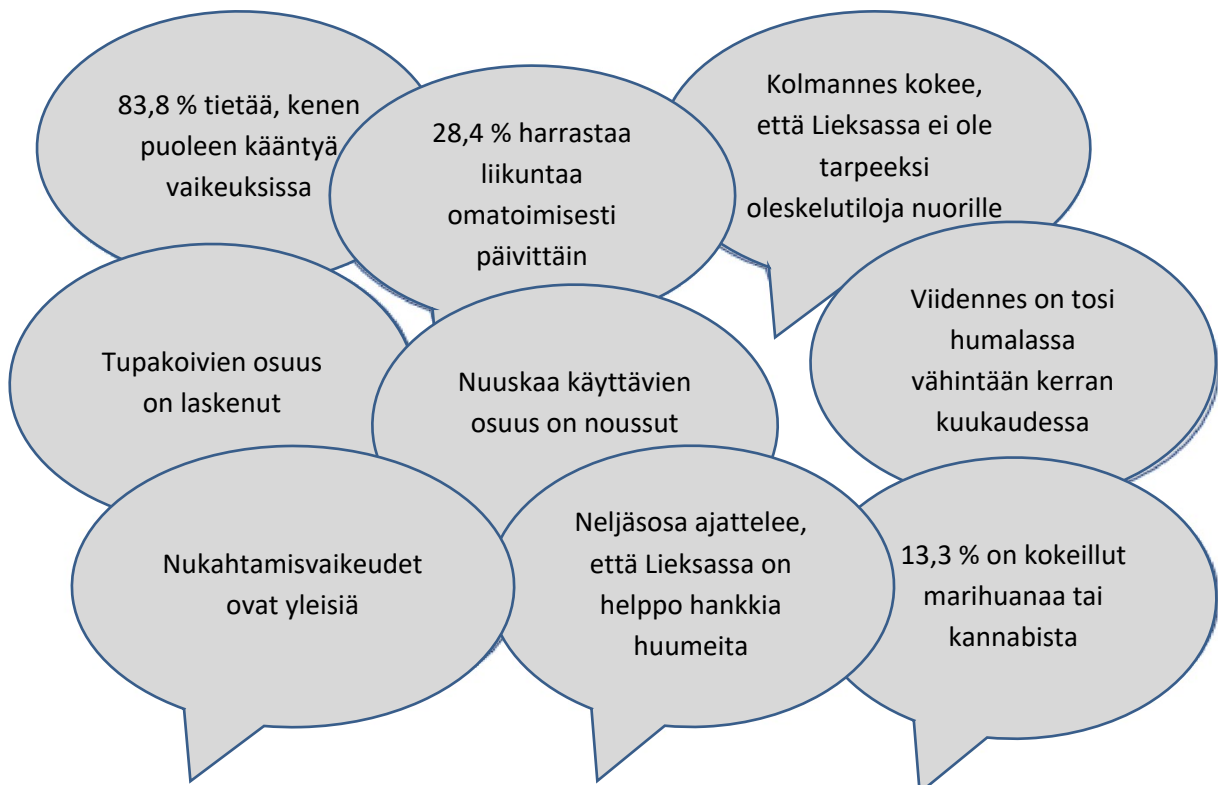

5.3.2020

Lukio

Ammatillinen koulutus

5.3.2020

Neljäs- ja viidesluokkalaisista noin 52 % on erittäin tyytyväisiä elämäänsä. Noin puolet oppilaista kokee terveydentilansa erittäin hyväksi tai hyväksi. Aamupalan syö 65 %. Vähintään tunnin päivässä viikoittain liikkuu 30 %. Koulunkäynnistä pitää n. 75 % ja yli puolella on usein iloinen olo koulussa ja kotona. 95 prosentilla oppilaista on kaksi tai useampia kavereita. 48 prosentilla on mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista.

Kahdeksas ja yhdeksäsluokkalaisista 95,6 % kokee olevansa tärkeä osa perhettä (Pohjois-Karjalan keskiarvo on 90,2 %). Mahdollisuus keskustella jonkun kanssa mieltä painavista asioista oli 89,3 prosentilla.

Lukio: Opiskelijat ovat pääosin tyytyväisiä elämäänsä ja kokevat merkityksellisyyttä sekä perheen että harrastusten ja koulun piirissä. 77 prosentilla lukiolaisista on viikoittainen harrastus. 89,5 % tuntee viihtyvänsä omassa luokassaan tai opetusryhmässään, ja 83,6 % kokee, että heillä on mahdollisuus keskustella jonkun kanssa mieltään painavista asioista. Toisaalta 38,4 % on ollut huolissaan mielialastaan kuluneen 12 kuukauden aikana ja vain 38,7 % on kokenut usein toiveikkuutta tulevaisuuden suhteen. Kuukausittainen ja viikoittainen alkoholin käyttö on selvästi vähentynyt vuoden 2013 tilanteesta.

Suurimmat elintapakäyttötymisen erot lukiolaisilla ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla ovat päivittäisessä tupakoinnissa, lukiolaisista päivittäin tupakoivia on 2,6 % kun taas ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista tupakoi lähes kolmannes (28 %).

Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan Riveria Lieksan opiskelijat (n=76) tuntuvat olevan monilta osin tyytyväisiä elämäänsä. Kaikkiaan 73 % vastaajista on tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä. Ammattiin opiskelevien nuorten terveystottumukset aiheuttavat huolta ja myös päihteiden käyttö on huolestuttavalla tasolla.

2.3 Keskeiset lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin painopisteet

Lapset	Nuoret	Perheet
Erityistarpeisiin vastaaminen	Nuorten viihtyminen Lieksassa	Huolen puheeksi ottaminen
Palveluiden saatavuus	Koulutusvalikoiman monipuolistaminen	Moniammatillinen yhteistyö
Erityislaster harrastemahdollisuudet	Työllistyminen	Palveluista tiedottaminen
Terveellisen elämän tukeminen	Mielekkään harrastuksen löytäminen	Tasavertaiset harrastemahdollisuudet
Ennaltaehkäisevä puuttuminen, tiedon kulku	Määrätietoinen edistymiseen tähtäävä valmennus harrastuksessa	Vertaistukitoiminta

5.3.2020

Kokonaisvaltaisen vastuun ottaminen asiakkaasta	Vapaa-ajan viettopaikat ja mahdollisuudet	Tukiperhetoiminta
---	---	-------------------

Nuorisovaltuuston osallistaminen on tärkeä osa, kun halutaan saada tietoa nuorten toiveista ja kiinnostuksen kohteista.

Lieksalaisten ammattiin opiskelevien nuorten haasteet liittyvät yhtäältä koulutus- ja urasuunnitteluun ja toisaalta taas vapaa-aikaan. Moni 16-vuotias nuori haluaisi suorittaa ammatilliset opinnot kotipaikkakunnalla, mutta tutkintojen valikoima ei ole kovin laaja. Nuori saattaa helposti päätyä alalle, joka ei motivoi opiskelemaan, mistä taas voi seurata vaikeuksia niin opinnoissa kuin työllistymisessä. Myös jatko-opintoihin on suunnattava toiselle paikkakunnalle. Työllistyminen kotipaikkakunnalle koulutuksen jälkeen on monelle nuorelle haasteellista. Parhaiten työllistäviä aloja ovat olleet sosiaali- ja terveysala ja liiketoiminta-ala, mutta viime vuosina paikkakunnalta on löytynyt työpaikkoja myös prosessiteollisuuden sekä kone- ja tuotantotekniikan alalta.

Moni nuori kokee itselle mielekkään vapaa-ajan toiminnan löytymisen haasteellisena. Urheiluseuroista, kansalaisopistosta ja musiikkiopistosta löytyy paljon erilaisia harrastusvaihtoehtoja, mutta silti kaikki eivät mieleistään tästä valikoimasta löydä. Myös määrätietoinen edistymiseen tähtäävä valmennus saattaa puuttua joissakin harrastuksissa tai urheilulajeissa. Nuorille suunnattuja vapaa-ajan viettopaikkoja on ainoastaan nuorisokahvila, ja helposti nuoret siirtyvät viettämään vapaa-aikaa kauppaliikkeisiin. Täysi-ikäisyyttä lähellä olevat nuoret kokevat nuorisokahvilan palveluiden olevan suunnattu enemmän yläkouluikäisille ja heitä nuoremmille.

5.3.2020

3. Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävät ja ongelmia ehkäisevät toimet ja palvelut

3.1 Varhaiskasvatus

Lieksan varhaiskasvatus on jaettu kahteen alueeseen, eteläiseen ja pohjoiseen. Molemmilla alueilla on yksi päiväkotitoiminta, eteläisellä alueella Päiväkotitoiminta Orava Rauhalassa ja pohjoisella alueella Partalanmäen päiväkotitoiminta. Koko kaupungin vuorohoito on keskitetty Partalanmäelle. Eteläisellä alueella on kaksi ryhmäperhepäiväkotitoimintaa, Vuoniskylän ryhmäperhepäiväkotitoiminta Vuonisjärvellä ja Kolilla Kolin ryhmäperhepäiväkotitoiminta. Pohjoisella alueella on kolme ryhmäperhepäiväkotitoimintaa, Tiitiäisten, Merilän ja Kylänlahden ryhmäperhepäiväkotitoimintat. Lisäksi molemmilla alueilla on kotona työskenteleviä perhepäivähoitajia.

Varhaislapsuus on intensiivistä kehityksen ja oppimisen aikaa. Keskeiset kehitykselliset muutokset tapahtuvat silloin. Siksi se, mitä lasten elämässä tapahtuu tuona aikana, on merkityksellistä sekä lapsen tämänhetkisen että tulevan elämän kannalta.

Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on vanhemmilla. Vanhempien kasvatustehtävää tukemassa toimii varhaiskasvatus. Se tarjoaa lapselle turvallisen paikan kasvaa, oppia ja kehittyä.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Pedagogiikan lisäksi ja siihen liittyen sensitiivinen vuorovaikutus, lasten mielenkiinnon kohteiden huomioiminen, oppimisympäristöjen rakentaminen yhdessä lasten kanssa, välittävä huolenpito sekä leikin ja oppimisen mahdollistaminen ovat keskeisiä asioita laadukasta varhaiskasvatusta toteutettaessa.

Varhaiskasvatus on tavoitteellisesta ja suunnitelmallista lapsen kehitystä ja oppimista tukevaa toimintaa, jota arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eli lapsen vasu. Se on pedagoginen suunnitelma siitä, miten lapsi huomioidaan yksilönä varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen vasu on mahdollisuus tehdä näkyväksi kunkin lapsen vahvuudet ja voimavarat sekä yksilölliset tarpeet. Se tehdään yhteistyössä huoltajien ja lapsen kanssa. Toimiva yhteistyö vanhempien kanssa on keskeistä. Kunnioittava ja arvostava kohtaaminen sekä huoltajien aito kuuleminen ovat avoimen ja luottamuksellisen yhteistyön perusta.

Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on edistää lapsen hyvinvointia. Jos varhaiskasvatuksessa olevan lapsen toiminnassa tulee esiin haasteita, vastataan tuen tarpeeseen kolmiportaisesti.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tukea annetaan välittömästi tuen tarpeen ilmetessä, eikä se edellytä erityisiä tutkimuksia, päätöksiä tai selvityksiä. Yleinen tuki on lyhytaikaista ja vähäistä ja voi olla myös osa normaalia kasvua ja kehitystä. Yleistä tukea annetaan ensisijaisesti lapsen omassa ryhmässä.

5.3.2020

Tehostettu tuki on tuen tasoista toinen. Sitä annetaan pitkäjänteisesti niin kauan, kun lapsi sitä tarvitsee. Tehostettua tukea annetaan ensisijaisesti erilaisten joustavin järjestelyin lapsen omassa ryhmässä. Se edellyttää sosiaali- tai terveydenhuollon henkilöstön laatiman lausunnon.

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esim. vamman, vakavan sairauden, kehityksen viivästymän tai tunne-elämän häiriön vuoksi. Erityisen tuen hallinnollisen päätöksen tekee perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen vastuhenkilö. Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Yhteistyön tukemiseksi toimitaan monialaisissa verkostoissa, jotka tähtäävät lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseen.

Ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen toimintamallin mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on Lieksassa keskeinen rooli lapsen tuentarpeiden havaitsemisessa ja huolen puheeksi ottamisessa huoltajien kanssa. Kaikilla tuen tarpeessa olevilla lapsilla on kuitenkin oikeus sopiviin tukitoimiin huoltajien yhteistyöhalukkuudesta riippumatta. Varhaiskasvatus on tiivis osa elinikäisen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaisella havaitsemisella ja sopivilla tukitoimilla pyritään ennaltaehkäisemään kehitykseen, oppimiseen ja hyvinvointiin liittyviä pulmia myös jatkossa sekä luomaan sujuva jatkumo esiopetukseen ja kouluun.

Lieksassa on laadittu paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä eri yhteistyötahojen kanssa koko varhaiskasvatuksen yhteiseksi työvälineeksi. Valtakunnallisten perusteiden mukaisesti tavoitteena on edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista Lieksassa. Valtakunnallisten perusteiden mukainen Lieksan varhaiskasvatussuunnitelma on otettu käyttöön elokuussa 2017.

Lieksan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma:

<http://www.lieksa.fi/documents/89419/0/Vasu2017+perusteet+ja+paikallinen+suunnitelma+kuvaversio+uusin.pdf/21aad581-28f4-db8e-4c65-90793a9c981a>

3.2 Perusopetus

Lieksassa perusopetusta annetaan

- Pohjoisen alueen alakouluissa: Keskuskoulu, Jamalin koulu
- Eteläisen alueen alakouluissa: Rantalan koulu, Vuoniskylien koulu, Kolin koulu
- Yläkoulussa: Keskuskoulun yläkoulu

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukainen yhteisöllinen ja yksilöllinen opiskeluhoito sekä kolmiportaisen tuen mukainen lapsen ja oppilaan kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin tuki ovat perusta ennaltaehkäisevälle työlle ja varhaiselle puuttumiselle. Kouluissa annetaan päivittäin sekä pedagogista että opiskeluhoollollista tukea kiinteänä osana kasvatus- ja opetustoimintaa.

5.3.2020

Huoltajille tiedotetaan opetuksen järjestämisen keskeisistä asioista, kuten opetussuunnitelmasta, oppimisen tavoitteista, oppimisympäristöistä ja työtavoista, oppimisen ja opiskelun tuesta ja opiskeluhuollosta, arvioinnista ja todistuksista sekä opiskeluun liittyvistä valinnoista ja lukuvuoden erilaisista tapahtumista.

Lieksan kaupungissa on laadittu kaikille alakouluille yhteinen oppilashuoltosuunnitelma, johon kukin alakoulu tekee koulukohtaiset tarkennuksensa ja päivityksensä lukuvuosittain. Yläkoululla on oma vastaavanlainen suunnitelmansa. Oppilashuoltosuunnitelma on laadittu valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti, ja on kattava suunnitelma Lieksan koulukohtaisista palveluista ja käytänteistä lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut, yhteisöllinen oppilashuolto, yksilökohtainen oppilashuolto, oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa sekä oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuranta.

Pedagogisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat ennakointi, tuen oikea-aikaisuus, suunnitelmallisuus ja asteittainen tehostaminen aina lapsen ja nuoren tuen tarpeesta riippuen. Tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Kolmiportainen tuki muodostaa kokonaisuuden, jonka järjestämisessä otetaan huomioon sekä yksittäisen oppilaan että koko ryhmän valmiudet ja tuen tarpeet. Tukiopetuksesta, osa-aikaisesta erityisopetuksesta, tulkittamis- ja avustajapalveluista sekä erityisistä apuvälineistä on säädetty perusopetuslaissa. Näiden lakisääteisten tukimuotojen avulla voidaan parantaa oppimisedellytyksiä ja ehkäistä oppimisvaikeuksia.

Lapsen kasvun ja kehityksen sekä oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen käytänteet Lieksassa on kuvattu esiopetuksen, perusopetuksen ja valmistavan opetuksen opetussuunnitelmien paikallisissa osioissa mahdollisimman tarkasti ja konkreettisesti. Opetussuunnitelmat ohjeistavat tukitoimien toteuttamiseen käytännössä.

Esiopetuksen opetussuunnitelma:

<http://www.lieksa.fi/documents/89419/0/Esiopetuksen+ops2016%2C+uusi.pdf/7ea33448-1887-91a7-8276-0cec3d41d166>

Perusopetuksen opetussuunnitelma:

<http://www.lieksa.fi/documents/89419/0/Lieksan+perusopetuksen+opetussuunnitelma%2C+p%C3%A4ivitetty+26.6.2017.pdf/8ccdaca5-7d90-cf7c-14ef-45657ed5017e>

Lapsen ja nuoren kasvua, kehitystä ja oppimista seurataan ja tuetaan tarpeen mukaan päivittäin ja jatkuvasti koulun arjessa. Lapsen ja nuoren kanssa päivittäin työskentelevillä aikuisilla tai opettajilla on keskeinen merkitys ennaltaehkäisevässä työssä ja lapsen ja nuoren tukemisessa, ja heidän vastuullaan on keskustella kasvuun ja koulunkäyntiin liittyvistä havainnoistaan huoltajien kanssa. Lapselle ja nuorelle sekä huoltajille annetaan tietoa oppimisen ja koulukäynnin tukipalveluista ja heitä ohjataan ottamaan puheeksi huolet mahdollisimman varhain.

Oppimisen, koulunkäynnin ja kasvun tuen tarpeiden seulontaa tehdään yhteistyössä neuvolan kanssa jo mahdollisimman varhain. Myös päivähoiton ja koulun yhteistyö lapsen kohdalla voi alkaa jo varhaiskasvatuksessa. Yhteistyöllä pyritään turvaamaan lapselle ja nuorelle kasvuun, oppimiseen ja koulunkäyntiin tukea riittävän varhain. Varhaisella puuttumisella ja tukitoimilla pyritään ennaltaehkäisemään oppimisen, koulunkäynnin tai muita kasvuun ja kehitykseen liittyviä vaikeuksia.

5.3.2020

Ennaltaehkäisevinä toimenpiteinä käytetään esimerkiksi opetuksen eriyttämistä, joustavia pedagogisia ryhmittämiä, tiimityöskentelyä, samanaikaisopetusta, tukiovetusta ja erityisopetusta. Oppimista ohjataan suunnitellusti.

Lapsen ja nuoren yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen edellyttää sekä opettajien, huoltajien että muun lasta ja nuorta tukevan henkilöstön yhteistyötä opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Lapsella ja nuorella on oikeus saada tukea oppimiseensa heti tuen tarpeen ilmetessä. Kun huoli herää, otetaan yhteyttä huoltajaan ja aloitetaan tarvittavat tukitoimet. Huoltajille annetaan riittävästi tietoa oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarpeesta, suunnittelusta ja tukitoimien toteutuksesta. Tuen suunnittelussa ja käytännön toteuttamisessa tehdään yhteistyötä myös lapsen ja nuoren kanssa. Tukitoimien toteutusta ja vaikuttavuutta seurataan jatkuvasti.

Varhaiskasvatuksen-, esikoulun-, luokan-, aineen- ja erityisopettajat sekä koulunkäynninohjaajat tekevät tiivistä yhteistyötä lapsen ja nuoren tukemiseksi keskenään sekä tarvittaessa myös muiden asiantuntijoiden kanssa moniammatillisesti. Koulunkäynninohjaajien työtä kohdennetaan suunnitelmallisesti lasten ja nuorten tarpeen mukaan. Tarvittaessa lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus myös koulukuraattorien ja terveydenhoitajan tukeen koulupäivien aikana. Tuen järjestämisessä hyödynnetään tarvittaessa alueellisia pienryhmiä, joissa opiskellaan joko osa- tai kokoaikaisesti. Lisäksi tukena voi olla erilaisia terapia- ja avustajapalveluja, joilla helpotetaan arjen sujumista, kuntoutumista ja oppimista.

Nivelvaiheissa kiinnitetään erityistä huomiota oppimista ja tuen tarvetta koskevien tietojen siirtymiseen lapsen ja nuoren kasvun, kehityksen ja oppimisen järjestämiseksi parhaalla mahdollisella tavalla. Nivelvaiheet toteutetaan yhteistyössä sovittujen käytänteiden mukaisesti ja varmistetaan tarpeellisen tuen säilyminen ja toteutuminen aina uuteen päivähoitopaikkaan tai kouluun siirtyessä. Esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa paikkakuntaakohtaisissa osioissa on kuvattu nivelvaiheiden yhteistyön käytänteet Lieksassa lapsen ja nuoren siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, esiopetuksesta kouluun, alakoulusta yläkouluun ja yläkoulusta jatko-opintoihin. Nivelvaiheissa arvioidaan ja tarkistetaan sekä lakisääteisesti että paikallisesti päätetyin tavoin erityisen ja tehostetun tuen piiriin kuuluvien lasten ja nuoren tuen tasot. Siirtymävaiheeseen liittyvät nivelpalaverit järjestetään tarpeen mukaan. Myös asiakirjojen siirroista ja säilytyksistä on olemassa ohjeistus.

Poissaolojen päivittäisellä seurannalla pyritään ennaltaehkäisemään oppilaan kouluvaikeuksia ja seurataan oppivelvollisuuden toteutumista. Huoltaja ilmoittaa opettajalle oppilaan poissaoloista sovitulla tavalla. Huoltajaan ollaan yhteydessä oppilaan runsaiden tai epäselvien poissaolojen vuoksi. Tukitoimet käynnistetään tarvittaessa oppilaan säännöllisen koulunkäynnin tai oppimisen tukemiseksi.

Lapsen ja nuoren haastavaan käyttäytymiseen puututaan välittömästi. Tarvittaessa käynnistetään moniammatillinen yhteistyö tilanteen selvittämiseksi ja riittävien tukitoimien käynnistämiseksi. Kiusaamiseen puututaan välittömästi. Kouluissa käytetään soveltaen erilaisia toimintamalleja. Lieksan päiväkodeissa ja kouluissa on lisäksi käytössä Miniverso ja Verso –sovittelemallit riita- ja kiusaamistilanteiden ratkaisemisessa.

Koulukummitoiminnalla kasvatetaan oppilaita toisista huolehtimiseen.

Aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaa sekä muuta kerhotoimintaa järjestetään lukuvuosittain koulukohtaisesti opetuksen järjestäjän resurssien puitteissa.

5.3.2020

Aktiivisen oppilaskuntatoiminnan kautta lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus osallistua koulun toiminnan, viihtyvyyden ja hyvinvoinnin suunnitteluun ja kehittämiseen.

Koulut ovat mukana Liikkuva koulu –hankkeessa, jonka tavoitteena on aktivoida ja innostaa lapsia ja nuoria liikkumaan. Kouluilla on välikärtoimintaa ja välituntiliikuttajia.

Koulut tekevät yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa lasten ja nuorten motivoimiseksi ja ohjaamiseksi erilaisten harrasteiden pariin.

3.3 Lukio- ja ammatillinen koulutus

Lieksan lukio

Lukio-opiskelijalle turvataan oppilas- ja opiskelijahuoltolain edellyttämät palvelut. Palvelujen kokonaistarvetta arvioitaessa otetaan huomioon opiskelijoiden terveyteen ja hyvinvointiin sekä opiskeluyhteisöön ja – ympäristöön liittyvät tarpeet. Arviota laadittaessa hyödynnetään monipuolisesti näihin liittyviä selvityksiä, opiskeluhuollossa muodostunutta tietoa sekä huoltajilta ja opiskelijoilta saatavaa tietoa. Opiskelijahuollon palveluina lukiolaisten käytettävissä on opinto-ohjaaja, kouluterveydenhoitaja ja koulukuraattori. Tarvittaessa saatavilla on myös koulupsykologin ja koululääkärin palvelut.

Lieksan lukiossa toimii säännöllisesti kokoontuva opiskelijahuoltoryhmä, joka vastaa opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmää johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Ryhmään kuuluu opinto-ohjaaja, kuraattori, terveydenhoitaja. Ryhmään voi kuulua myös lääkäri, psykologi, opettaja, opiskelijoiden edustaja ja muita asiantuntijoita sekä huoltajien edustus. Ryhmä kokoontuu noin kerran kuukaudessa. Opiskelijahuoltoryhmä tekee yhteistyötä tarpeen mukaan nuorisotoimen, lastensuojelun, poliisin sekä muiden opiskeluhuollon kehittämiseen tarvittavien tahojen kanssa.

Siun sote järjestää opiskeluhuoltoon sisältyvät psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä opiskeluterveydenhuollonpalvelut. Tarvittaessa yhteistyötä tehdään moniammatillisesti. Opiskelijalle on järjestetty mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskeluhuollon psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Kiireellisissä tapauksissa mahdollisuus keskusteluun järjestetään samana tai seuraavana työpäivänä.

Opiskelijalle järjestetään mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon tai muuhun terveystieteelliseen toimintayksikköön. Hoidon tarpeen arviointi ja hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä terveydenhuoltolain 51 pykälän mukaisesti.

Opiskelijahuoltoryhmä suunnittelee ja seuraa toimia opiskeluyhteisön terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi. Yhteisöllisen opiskelijahuollon edistäminen kuuluu kaikille opiskeluyhteisössä työskenteleville osana heidän päivittäistä toimintaansa. Yksittäisen opiskelijan asiat

5.3.2020

käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Ryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi vain opiskelijan, tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajansa suostumuksella. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön.

Jos koulun tai opiskeluhuollon työntekijä arvioi, että opiskelija tarvitsee apua tai tukea, hän ottaa yhteyttä yhdessä opiskelijan kanssa sovitusti opiskelijahuoltoryhmän jäseniin. Tarvittaessa yksittäisen opiskelijan edun mukaisesti tehdään yhteistyötä eri alojen ammattilaisten ja viranomaisten, kuten erikoissairaanhoidon, sosiaalitoimen, poliisin, nuorisotoimen kanssa. Opiskelijalle on kerrottava ymmärrettävässä muodossa hänen oikeuksistaan ja häneen vaikuttavista asioista.

Riveria Lieksa

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän ylläpitämässä Riveria Lieksan yksikössä on mahdollista kouluttautua lähihoitajaksi, kokiksi, leipuriksi, merkonomiksi, kunnossapitoasentajaksi, prosessinhoitajaksi, talonrakentajaksi tai sähköasentajaksi. Ammatilliseen koulutukseen hakeutuu noin puolet lieksalaisista nuorista.

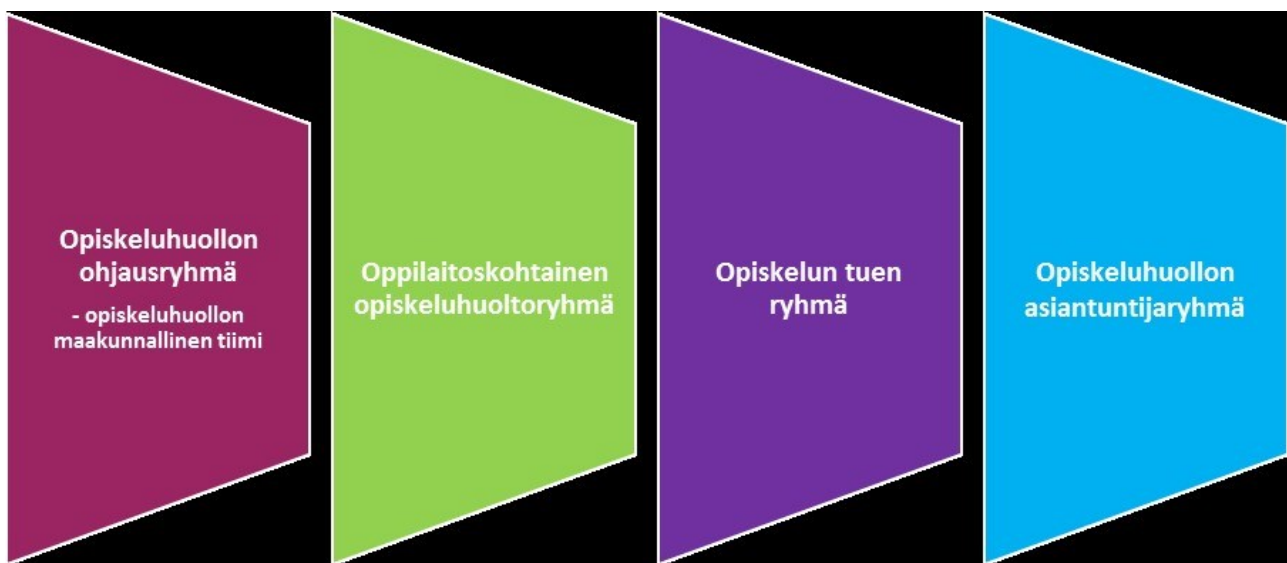
Riverian keskeisenä tehtävänä on kouluttaa vastuullisia, hyvinvoivia ja työelämään ja/tai jatko-opintoihin valmiita osajia, joilla on kyky selvitä muuttuvassa yhteiskunnassa ja työelämässä. Opiskeluhuollon keskeisenä tavoitteena on tukea opiskelijoiden oppimista siten, että oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita haasteita tunnistetaan, lievennetään ja ennaltaehkäistään mahdollisimman varhain. Riveria Lieksan yksikössä yhteisöllisestä opiskeluhuollosta huolehditaan mm. ylläpitämällä sovittelutoimintaa ja tutorointia, huolehtimalla ryhmäytymisestä ja järjestämällä tapahtumia hyvinvoinnin eri teemoihin liittyen. Opiskelijoiden osallisuudesta pidetään kuulemalla opiskelijoita säännöllisesti ja ottamalla heidät mukaan päätösten tekoon sekä opiskeluvuoden tapahtumien suunnitteluun.

Opiskeluhuoltoon katsotaan kuuluvaksi opinto-ohjaus, kuraattori- ja psykologipalvelut, erityisopetus, opiskeluterveydenhuolto ja asuntolatoiminta. Riverian hyvinvointisuunnitelmaan on liitetty opiskeluhuoltopalveluiden ohella myös muut hyvinvointiin, turvallisuuteen ja terveyteen liittyvät suunnitelmat, kuten ohjeistus poissaoloihin puuttumisesta, suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä, päihdetoimintaohjeistus, suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista sekä kriisitoimintaohjeistus. Suunnitelma on laadittu myös opiskeluhuollon toteuttamista, arvioimista ja kehittämistä varten.

Riveria toteuttaa opiskeluhuoltoa yhteistyössä oppilaitoksen sijaintikuntien hyvinvointipalveluiden sekä Siun soten opiskeluhuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa siten, että opiskeluhuollosta muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus.

5.3.2020

Opiskeluhoollon katsotaan jakautuvan Riveriassa neljälle tasolle:

Opiskeluhoollon ohjausryhmän tehtävänä on vastata Riverian opiskelijahuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Ohjausryhmän alla toimii opiskeluhooltoryhmä, joka valmistelee ohjausryhmässä käsiteltäviä asioita ja vastaa oppilaitoksen yhteisöllisen opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista. Opiskelun tuen ryhmä toteuttaa ja seuraa yksiköissä ennaltaehkäisevää opiskeluhoolltoa. Opiskeluhoollon asiantuntijaryhmä vastaa tapauskohtaisesta opiskelijoiden asioiden käsittelystä. Yksilöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseksi tehdään laajaa moniammatillista yhteistyötä eri tahojen kanssa (Siun soten, lukio, perusopetus, etsivän nuorisotyö, Kajastus-paja, poliisi...).

3.4 Ennaltaehkäisevät lapsiperhepalvelut

Ennaltaehkäisevillä lapsiperhepalveluilla tarkoitetaan tässä yhteydessä Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän tuottamia, lapsille, nuorille ja perheille suunnattuja palveluja. Ennaltaehkäisevät lapsiperhepalvelut sisältävät perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvolan, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon, varhaisen tuen, perheneuvolan ja perheoikeudelliset palvelut. Siun soten organisaatiomuutoksen vuoksi neuvola-, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palvelut ovat kuitenkin

5.3.2020

siirtyneet vuoden 2019 alusta perhe- ja sosiaalipalvelujen toimialueelta terveys- ja sairaanhoitopalvelujen toimialueelle.

Neuvolapalvelut, koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto

Neuvolapalvelut muodostuvat perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvolapalveluista. Lieksassa em. neuvolapalveluissa työskentelee kolme ja puoli terveydenhoitajaa sekä apulaisosastonhoitaja.

Perhesuunnitteluneuvola auttaa raskauden ja ehkäisyn yksilöllisessä suunnittelussa sekä edistää seksuaali- ja lisääntymisterveyttä. Perhesuunnitteluneuvolassa voi saada ohjausta myös lapsettomuuteen liittyvissä asioissa. Äitiysneuvolapalvelut puolestaan tukevat odottavan äidin, sikiön, vastasyntyneen ja koko perheen terveyttä ja pyrkivät ehkäisemään raskaudenaikaisia häiriöitä. Äitiysneuvolapalveluissa pyritään myös tukemaan tulevaa vanhempaa vanhemmuuteen kasvamisessa ja syntyvän lapsen tarpeiden huomioimisessa. Lastenneuvolapalvelujen tavoitteena on turvata lapsen terveys, turvallinen kasvu ja tasapainoinen psyykinen, fyysinen ja sosiaalinen kehitys. Lastenneuvolapalvelut on tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen. Laajat terveystarkastukset toteutetaan 4 kk, 18 kk ja 4 vuoden iässä ja niiden yhteydessä pyritään terveydenhoitajan ja lääkärin yhteistyössä huomioimaan lapsen terveydentilan ja kehityksen lisäksi perheen elämäntilanne ja hyvinvoinnin tila. Lastenneuvolapalveluissa huolehditaan myös kansallisen rokotusohjelman mukaisesti rokotuksista alle kouluikäisille lapsille.

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on oppilaiden kasvun, terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen ja edistäminen. Kouluterveydenhuollossa toteutetaan valtioneuvoston asetuksen mukaista terveystarkastusohjelmaa. Terveydenhoitaja tapaa oppilaat vuosittain määräaikaissa terveystarkastuksissa, joissa kartoitetaan haastattelulla, kliinisillä tutkimuksilla ja tarvittaessa muilla menetelmillä oppilaan tilannetta ikätason mukaisesti. Kouluterveydenhoitaja toimii yhteistyössä oppilaan, hänen vanhempiensa, koulun henkilöstön ja oppilashuollon henkilöstön kanssa. Lieksassa työskentelee kolme kouluterveydenhoitajaa. Lisäksi kouluterveydenhoitajat toimivat yhteistyössä koululääkärin kanssa.

Opiskeluterveydenhuollon palvelut on tarkoitettu Lieksan alueella sijaitsevien toisen asteen oppilaitosten (lukion, ammattiopiston, Lieksan kristillisen opiston) opiskelijoille. Opiskeluterveydenhoitajat pyrkivät tukemaan opiskelijoita toimintakyvyn, terveyden ja opiskelukyvyn ylläpitämisessä.

Varhaisen tuen palvelut

Varhaisen tuen palveluina voidaan lapsille, nuorille ja heidän perheilleen tarjota sosiaalihuoltolain mukaisesti sosiaalityötä, perhetyötä, kotipalvelua, tukihenkilötoimintaa, asumisen tukea sekä erilaisia ostopalveluina tuotettuja palveluja. Varhaisen tuen palveluja tarjotaan lapsille ja heidän perheilleen arjen selviytymisen sekä lapsen kasvun ja kehityksen tueksi, akuuteissa elämän kriiseissä ja esimerkiksi fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja kognitiivisen toimintakyvyn ylläpitämiseksi. Varhaisen tuen tiimissä Lieksassa työskentelee sosiaalityöntekijä, perhepalveluohjaaja, varhaiskasvatuksen ohjaaja, kaksi ohjaajaa ja johtava sosiaalityöntekijä.

Varhaisen tuen sosiaalityötä tarjotaan tilanteissa, joissa perheellä, lapsella ja/ tai nuorella on erityistä tuen tarvetta tai vaikeuksia saada tarvitsemaansa palvelua. Yhdessä perheen/perheen jäsenten kanssa pyritään löytämään perheen tarvitsemat palvelut. Viranomaisyhteistyö ja työparityöskentely tehdään sovitusti perheen kanssa.

5.3.2020

Varhaisen tuen palveluna voidaan tarjota perheille myös perhetyötä. Perhetyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista kaikille lapsiperheille suunnattua sosiaalipalvelua. Keskeisenä tavoitteena on perheen omien voimavarojen vahvistaminen sekä arjenhallinnan lisääminen. Perhetyö pohjautuu vapaaehtoisuuteen ja kunkin perheen yksilölliseen tarpeeseen. Perhetyötä voidaan tehdä yhteistyössä perhettä tukevien ammattiryhmien kanssa perheen tarpeen ja toiveen mukaisesti. Varhaisen tuen perhetyö on arkipäivisin pääasiassa kotona tapahtuvaa maksutonta palvelua.

Varhaisen tuen palveluna tarjotaan myös lapsiperheiden kotipalvelua, joka on sosiaalihuoltolain (1301/2014) 19 §:n mukaista palvelua lapsiperheille, painopisteenä alle kouluikäisten lasten perheet ja vauvaperheet. Lapsiperheiden kotipalvelu voi olla säännöllistä tai tilapäistä. Palvelu myönnetään sosiaalihuollon työntekijän arvion perusteella ja perheen kanssa tehdään työskentelystä suunnitelma.

Lapsiperheiden kotipalvelun tehtävänä on tukea perhettä arjessa, pääsääntöisesti perheen kotona työskennellen, auttaen vanhempia lasten hoitoon, huolenpitoon ja kasvatukseen sekä kodinhoidollisiin tehtäviin liittyvissä asioissa keskustelemalla, ohjaamalla ja yhdessä tekemällä. Lisäksi tuetaan perheen tukiverkoston rakentamista ja ohjataan perhettä tarvittaessa myös muiden palveluiden käyttöön.

Kotipalvelun tarve voi syntyä esimerkiksi:

- raskauteen tai synnytykseen liittyvästä, välttämättömästä palveluntarpeesta
- vauvan hoitoon liittyvästä tuentarpeesta
- monikko- ja/tai suurperheeseen liittyvästä tuentarpeesta
- aikuisen sairastumisesta johtuvasta lyhytaikaisesta avuntarpeesta
- perheenjäsenen kuolemasta
- asiointin tarpeesta, esim. lääkärin määräämät sairaala- tai terapiakäynnit
- vanhemman äkillisestä tai pitkäaikaisesta väsymyksestä tai uupumuksesta
- vanhemman kirurgisesta toimenpiteestä (aikaraja, kotiutussuunnitelma hoitotahon kanssa)
- Lapsen äkillisestä sairaudesta tai vammasta (kotipalvelu auttaa tilapäisesti hoidossa), ensisijaisesti vanhempi vastaa lapsen hoidosta.
- äkillisestä kriisistä tai muusta erityistilanteesta johtuvasta käytännön avuntarpeesta

Lapsiperheiden kotipalvelu on perheelle maksullista, mutta perheen maksukykyä voidaan tarvittaessa selvittää ja suorittaa maksuvapautus tai kohtuullistaa palvelusta kertyvää maksua.

Toimintaterapia Lieksassa

Lieksassa työskentelee tällä hetkellä yksi toimintaterapeutti, jonka työalueena on lasten toimintaterapia. Työ painottuu alle 7-vuotiaiden lasten toimintaterapia- arviointiin sekä –kuntoutukseen. Toimintaterapeutin työhön kuuluu myös monialainen yhteistyö, ohjaus, neuvonta ja konsultaatio. Kouluikäisten lasten ja nuorten toimintaterapia toteutetaan pääosin ostopalveluna. Lieksassa toimintaterapeutti toimii osana Siun soten Pohjoisen alueen lapsiperhepalveluita. Hallinnollisesti toimintaterapeutti kuuluu Siun soten lastentoimintaterapiayksikköön.

Toimintaterapia on toimintaterapeutin toteuttamaa kuntoutusta, joka pohjautuu toiminnan tavoitteelliseen ja tietoiseen käyttöön sekä lapsen ja toimintaterapeutin väliseen vuorovaikutukseen. Toimintaterapia sopii lapselle tai nuorelle, jolla on kehityksellisesti tai sairauden/vamman takia vaikeutta osallistua iänmukaisiin päivittäisiin toimintoihin. Lapset ohjautuvat toimintaterapiaan yleensä

5.3.2020

vanhemman, lääkärin, neuvolan terveydenhoitajan, erityistyöntekijän (esim. psykologi, sosiaalityöntekijä, puheterapeutti) tai varhaiskasvatuksen/koulun henkilöstön lähettämänä.

Toimintaterapia suosituksen jälkeen toimintaterapeutti tekee alkukartoituksen, mikä sisältää lapsen toimintakyvyn kokonaisvaltaisen arvioinnin esimerkiksi haastatteleamalla perhettä ja muita lähihenkilöitä, havainnoimalla lapsen toimintaa tai toimintaterapeuttisia arviointimenetelmiä käyttäen. Tämän jälkeen laaditaan yhdessä lapsen, nuoren ja lähipiirin kanssa konkreettiset tavoitteet kuntoutukselle.

Toimintaterapiakuntoutuksessa tavoitteena on vahvistaa lapsen valmiuksia ja siten auttaa häntä rakentamaan niitä taitoja, joita hän tarvitsee omassa ympäristössään toimimisessa. Koska toimintaterapian tavoitteena on tukea arjen toimivuutta, tapahtuu se tarpeen mukaan lapsen omassa arkiympäristössä, kuten kotona, varhaiskasvatuksessa tai koulussa. Toimintaterapia voi toteutua myös vastaanotolla, joka on ympäristönä värikäs ja leikkisä ja jossa on käytössä monipuoliset terapiavälineet.

Perheneuvolapalvelut

Ennaltaehkäiseviin lapsiperhepalveluihin kuuluu myös perheneuvolapalvelu. Perheneuvolaan voi ohjautua lapsen ja perheen kuormittavissa elämäntilanteissa, vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyvissä asioissa, lapsen kehitys- ja käytösongelmissa, perheasioiden sovittelussa ja lapsiperheiden parisuhdehaasteissa. Työmuotoina perheneuvolassa ovat keskustelut, ohjaus, neuvonta ja palvelutarpeen arvio, psykologiset ja sosiaaliset tutkimukset, neuvottelut sekä konsultaatiot lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskenteleville.

Lieksassa perheneuvolassa työskentelee sosiaalityöntekijä, kaksi psykologia ja palvelusihteeri. Perheneuvolassa työskentelevien psykologien työhön kuuluvat myös neuvola- koulupsykologin tehtävät. Perheneuvolassa toteutuvat myös säännöllisesti lastenpsykiatrian sekä nuorisopsykiatrian erikoislääkärin vastaanotto- ja konsultaatiopalvelut. Lasten ja nuorisopsykiatrian erikoislääkärin palveluiden saatavuus Lieksassa sekä muulla Siun soten pohjoisella alueella on positiivinen vahvuus, sillä psykiatrian erikoislääkärien palveluista on Pohjois-Karjalan alueen perheneuvoilla pula.

Oppilashuolto

Koulukuraattoripalvelut, koulupsykologipalvelut sekä kouluterveydenhuolto ovat ennaltaehkäiseviin lapsiperhepalveluihin sisältyviä oppilashuollon palveluja. Oppilashuollon palvelut kohdennetaan Siun soten omana toimintana perusopetuksen ja lukion oppilaille.

Koulukuraattoreja Lieksan peruskouluissa ja lukiossa työskentelee kaksi ja lisäksi kouluilla on yhteinen koulupsykologi. Koulukuraattori toteuttaa suunnitelmallista ja tavoitteellista sosiaalityötä esi- ja peruskoulussa. Tehtäviin kuuluu asiakastyötä, yhteisöllistä oppilashuoltotyötä, verkostotyötä sekä yhteistyötä huoltajien opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen yhteistyötahojen kanssa.

Perheoikeudelliset palvelut

Perheoikeudellisilla palveluilla tarkoitetaan lastenvalvojapalveluja. Lastenvalvoja on kaikilla Siun soten pohjoisen alueen kunnilla yhteinen ja palvelut tuotetaan ns. kiertävänä palveluna siten, että lastenvalvojalla on vastaanottopäiviä kaikissa kunnissa tarpeen mukaisesti.

5.3.2020

Lastenvalvojapalvelut sisältävän isyyden selvittämiseen, huolto-, asumis- ja tapaamissopimusten laatimiseen ja neuvotteluun sekä elatussopimusten laatimiseen ja neuvotteluun liittyvät palvelut. Lisäksi Siun soten pohjoisen alueen kuntien lastenvalvojan toiminnassa painotetaan eroauttamista sitten, että erotilanteessa olevien tai eroteemaa pohtivien perheiden riittävä ohjaaminen ja kohtaaminen huomioidaan palvelun sisällössä. Lieksan alueella eroauttamisen tärkeys on noussut asiakastyön tarpeiden kautta esille.

Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että ennaltaehkäisevistä lapsiperhepalveluissa on hyvinvointikertomuksen laatimishetkellä hyvä henkilöstöresursointi, sillä lähes kaikissa vakansseissa on sosiaali- ja terveydenhuollon ammatilliselle henkilöstölle asetettujen vaatimusten mukainen henkilöstö. Tämä mahdollistaa palvelujen tuottamisen lainsäädännön vaatimusten mukaisesti siten, että lapsiperheillä on mahdollisuus saada palveluja myös ensisijaisemman lainsäädännön mukaisesti ennen erityispalveluja, kuten lastensuojelua ja erikoissairaanhoidoa. Haasteita palvelujen toteuttamiselle tulevaisuudessa voisivat kuitenkin aiheuttaa esimerkiksi uudelleenrekrytointitilanteet, sillä eräiden ammattiryhmien, kuten psykologien ja sosiaalityöntekijöiden saaminen alueelle on ollut vuosia haasteellista. Lisäksi sijaisten rekrytoiminen on osoittautunut vaikeaksi. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön pätevyysvaatimukset täyttävän henkilöstön saatavuus on laadukkaiden perhepalveluiden ehto.

3.5 Korjaavat lapsiperhepalvelut

Lastensuojelu

Turvallinen ja virikkeellinen kasvuympäristö, tasapuolinen ja monipuolinen kehittyminen sekä erityinen suojelu ja huolenpito on kaikkien lasten oikeus. Lastensuojelupalveluissa tuetaan perheitä silloin, kuin perhe ei saa tarpeisiinsa nähden riittävää tukea peruspalveluista tai ennaltaehkäisevistä lapsiperhepalveluista. Tuolloin lastensuojelu tukee, paikkaa tai ääritilanteessa korvaa vanhemmuutta. Lastensuojelu pyrkii kuitenkin aina ensisijaisesti tukemaan lasta, nuorta ja hänen perhettään heidän omassa elinympäristössään.

Lastensuojelulain yksilö- ja perhekohtaista palvelua ovat avohuollon tukitoimet, joita ovat keskustelut, ohjaus ja neuvonta, tukihenkilön tai tukiperheen järjestäminen, kotiin järjestettävä lastensuojelun perhetyö, koulunkäynnin tukeminen, asumiseen liittyvien ongelmien ratkaisu, lapsen harrastustoiminnan tukeminen, lyhytaikainen laitos- tai perhehoito lapselle yksin tai yhdessä perheen kanssa, taloudellinen tuki, verkostotyö ja lapsen sijoitus avohuollon tukitoimena. Mikäli avohuollon tukitoimenpiteet eivät ole tarkoituksenmukaisia tai turvaa lapsen etua ja lapsi on välittömässä vaarassa, lapselle voidaan järjestää kiireellisenä sijoituksena hänen tarvitsemansa hoiva ja huolenpito. Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos avohuollon tukitoimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia taikka jos ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi ja sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista.

5.3.2020

Lastensuojelun henkilöstöön kuuluvat johtava sosiaalityöntekijä, kolme sosiaalityöntekijää, kaksi sosiaaliohjaajaa, perhetyöntekijä ja kaksi ohjaajaa.

Ennaltaehkäisevien lapsiperhepalvelujen ja lastensuojelun välillä tehdään aktiivista yhteistyötä Lieksassa ja pyritään näin järjestämään perheille heidän tarvitsemansa palvelut mahdollisimman joustavasti myös silloin, kun lasten ja perheiden tarpeet muuttuvat. Painopistettä lastensuojelupalveluista ennaltaehkäiseviin on myös siirretty aktiivisesti ja asiakasmäärät ennaltaehkäisevissä lapsiperhepalveluissa ovat tämän myötä kasvaneet.

3.6 Kunnan muut palvelut

Nuorisotoimi tukee nuorisoyhdistysten ja muiden nuorisotyötä tekevien yhdistysten ja ryhmien toimintaa mm. avustuksin. Nuorisokahvila Nuokkari on nuorten kohtaamispaikka. Nuorisotoimi järjestää yhteistyössä eri kumppaneiden kanssa mm. kursseja, kerhoja, toimintapäiviä, konsertteja, teatteriesityksiä, lasten ja nuorten elokuvia, leirejä, retkiä ja nuorisobussitoimintaa. Kesällä tarjotaan mahdollisuus maksuttomaan myyntipaikkaan kesätorilta Nuorten nurkasta esim. kirpputoria varten

Nuorisotoimi järjestää nuorten päihteidenkäyttöä ehkäisevää toimintaa. Nuorten työpajatoimintaa järjestetään ostopalveluna Valpas Ratkaisut Oy:ltä. Nuorten työpaja toimii osoitteessa Pielisentie 2-6. Nuorten työpajan tehtäviin kuuluu myös etsivä nuorisotyö, nuorisosihteerin ollessa rekisterinpitäjä. Nuorisotoimi vastaa Kulttuurikeskuksen toiminnasta.

Liikuntatoimen tehtävänä on liikuntalaissa ja liikunta-asetuksissa säädetyllä tavalla huolehtia liikuntatoimen suunnittelusta ja kehittämisestä sekä kaupungissa harjoitettavan liikuntatoimen tukemisesta:

- seurata kaupungissa harjoitettavaa liikuntatoimintaa ja tehdä sitä koskevia aloitteita
- tehdä ehdotuksia liikuntatoimintaa varten kaupungissa tarvittavien liikuntapaikkojen sekä niihin liittyvien vapaa-aikatiilojen rakentamisesta, hankkimisesta ja varustamisesta sekä kunnossapidosta
- jakaa toiminta-avustuksia urheiluseurojen liikuntatoimen tukemiseen
- antaa toimialaansa kuuluvissa kysymyksissä lausuntoja ja selvityksiä
- pitää yhteyttä paikallisten urheiluseurojen ja muiden liikuntatoimintaa harjoittavien yhteisöjen kanssa
- järjestää erityisryhmien liikuntaa

Kirjastopalvelut ovat merkittävä lasten- ja nuorten hyvinvointiin liittyvä palvelu.

Alle 15-vuotiaista 82 % kokee, että kirjasto on tarjonnut melko tai erittäin paljon virikkeitä vapaa-aikaan ja harrastuksiin. Heistä myös 60 % arvioi kirjaston lisänneen sosiaalisia kontakteja ja lukemisharrastusta. Lapset ja nuoret ovat aktiivisia kirjaston käyttäjiä. Lukeminen tutkitusti edistää nuorten kehitystä ja auttaa ymmärtämään paremmin maailmaa ja toisia näkökulmia. Lukeminen ehkäisee syrjäytymistä ja edistää terveyttä ja hyvinvointia.

Pielisen Karjalan musiikkiopistossa annetaan taiteen perusopetusta musiikin laajan oppimäärän osalta. Opetusta annetaan lähes kaikissa orkesterisoittimissa sekä pianossa, kanteleessa, kitarassa ja

5.3.2020

harmonikassa. Opetusta annetaan musiikin varhaiskasvatuksessa (musiikkileikkikoulu), musiikin perusasteella, musiikkiopistoasteella sekä avoimella osastolla

Kansalaisopiston monipuolinen kurssitarjonta suunnataan eri ikäryhmille. Tavoitteena on tasa-arvoa, sosiaalista koheesiota ja aktiivista kansalaisuutta kannustavan aikuiskoulutuksen järjestäminen. Nuorisovaltuusto eli NuVa toimii kaupungin nuorisotyön yhteistyöelimenä, jonka tavoitteena on edistää ja kehittää nuorten asemaa Lieksassa. Samalla NuVa toimii myös yhdyspintana lieksalaisten nuorten ja päättäjien välillä.

3.7 Kolmannen sektorin palvelut

Järjestöillä on merkittävä rooli lieksalaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta. Järjestöt ovat toteuttaneet lapsille ja nuorille kohdennettua harrastustoimintaa ja tapahtumia ansiokkaasti ja yhteistyön kehittämiseksi järjestöjä on kutsuttu koolle ideoimaan uusia yhteistyötapoja sekä kaupungin, että Siun soten toimesta. Järjestöjen toiminta on tärkeää monille perheille ja mahdollistaa monipuolisen edullisen tai ilmaisen harrastamisen ja tuen saamisen. Toiminnallaan järjestöt täydentävät lieksalaisten lasten ja nuorten näkökulmasta Lieksan kaupungin ja sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamia palveluja.

Esimerkkinä tuoreesta järjestöyhteistyöstä on Lieksan kaupungin, Siun soten ja järjestöjen yhteistyössä luoma Kohtaamisaikatoiminta, joka on tarkoitettu lieksalaisille lapsiperheille. Kohtaamisaikatoiminnan kehittäminen on ollut osa valtakunnallisen Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman toteuttamista. LAPE-muutosohjelmassa on pyritty luomaan uusia yhteistyörakenteita kunnan, sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä järjestöjen yhteistyöhön siten, että näiden kaikkien tuottamat palvelut kohdentuisivat perheille tarkoituksenmukaisemmin ja toistensa toiminnan huomioiden. Lieksassa on ennen Kohtaamisaikaa toiminut vuosia MLL:n Pielisjärven yhdistys ry:n perhekahvila tavoittaen lieksalaisia pikkulapsiperheitä. Vuoden 2018 syksystä alkaen perhekahvila toiminnan lisäksi on aloitettu kohtaamisaikatoiminta samoissa tiloissa samoilla periaatteilla. Kohtaamisaikassa perheet tapaavat toisiaan ja saavat tietoa Lieksan kaupungin, sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän ja järjestöjen erilaisista palveluista matalalla kynnyksellä. Perheet saavat vertaistukea toisilta perheiltä, lisäksi Kohtaamisaikan toimintoja ovat erilaiset ryhmätoiminnat, vertaistukiryhmät, tietoisuus tai vaikkapa yhteiset retkipäivät tai pikkujoulut.

Järjestöyhteistyön uudelleen aktivoinnista on esimerkkinä myös Pelastakaa Lapset ry:n toiminta. Pelastakaa Lapset -järjestötyön kautta on Lieksaan koulutettu vapaaehtoisia sporttikummeja, jotka toimivat perheissä lapsia liikuttaen ja tarjoten mukavia harrastushetkiä kodin ulkopuolella ilmaiseksi. Järjestötoimijoiden kattava luettelointi on haastavaa, sillä järjestötyön kentällä toimijat muuttuvat ja lapsiperheitä koskevien järjestöjen kirjo on pienessäkin kunnassa laaja. Jokaisella järjestötoimijalla on kuitenkin arvonsa ja pyrkimys huomioida järjestöyhteistyö on sosiaali- ja terveysalan toimijoilla sekä kuntasektorilla vahva. Liikuntaseurojen lapsille tuottamalle liikkumisen ja liikuttamisen mahdollisuudelle, METKA-talon maahanmuuttajaperheille tarjoamille tukipalvelulle ja ohjannalle tai esimerkiksi 4H:n kerhotoiminnalle on kaikille oma kohderyhmänsä.

5.3.2020

4. Painopisteet lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja turvaamiseksi

- Varhainen tuki lapsi- ja perhepalveluissa.
- Varhaiskasvatuksessa olevan lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma.
- Lapsiperheille kohdennettavaa tukea tehostetaan. Sosioemotionaalisten ongelmien ennaltaehkäisyyn tarkoitettua tukea varhaiskasvatuksessa ja koulussa kehitetään.
- Neuvokas perhe neuvolatoiminnassa.
- Ennaltaehkäisevien lapsiperhepalvelujen vahvistaminen. Sosiaalihuoltolain mukainen kotipalvelu, perhetyö, sosiaaliohjaus, sosiaalityö, perheneuvolatyö. Sähköinen ajanvaraus/konsultaatiot. Pohjoisen alueen puhelinpalvelu.
- Lisätyökalut neuvolapalveluihin sekä kouluterveydenhuoltoon. Voimaperheet-toimintamalli, ohjaus 4-vuotiaiden vanhemmille sekä ahdistuneisuusohjelma 5-6 -luokkalaisille.
- Hammahuoltopalveluiden saaminen lainsäädännön edellyttämälle tasolle.
- Nuorisotyöttömyyden vähentäminen, koulutuksen ulkopuolelle jääneiden määrän vähentäminen. Toisen asteen koulutuksen kehittäminen.
- Toisen asteen opiskelijoiden (ammatillinen oppilaitos) terveystapakäyttämisen kohdepilotit (tupakointi, humalahakuisuus, ravitsemustottumukset ym.)
- Kolmannen sektorin toimintaa tuetaan edelleen monipuolisten harrastusmahdollisuuksien kehittämiseksi.

5.3.2020

5. Käytännön toimenpiteet ohjelmakaudelle 2020-2023.

Varhaiskasvatuksen laatuun panostaminen tuottaa merkittäviä hyötyjä paitsi lapsen varhaislapsuuteen, myös lapsen koulupolkuun myöhemmin. Syrjäytyminen alkaa tutkimusten mukaan jo varhaiskasvatuksessa.

Selkeytetään ja vakiinnutetaan lapsi- ja perhepalveluiden kehittämishankkeeseen liittyvää perhekeskustoimintamallia, ja vahvistetaan siihen liittyvän Siun soten, järjestöjen ja kunnan yhteistyötä. Tähän liittyvää toimintaa on aloitettu perheille tarkoitetussa kohtaamispaikassa, missä on matalan kynnyksen palveluita erilaisissa elämäntilanteissa oleville perheille. Kohtaamispaikan toiminta turvataan ja sitä kehitetään.

Kehitetään moniammatillisia tiimikäytäntöjä. Elokuussa 2018 on aloittanut toimintansa moniammatilliset tiimit, eppu ja reppu. Epussa käsitellään alle kouluikäisten lasten ja heidän huoltajien asioita ja Repussa yli kouluikäisten. Ryhmän toimintaa kehitetään sellaiseksi, että se palvelisi mahdollisimman hyvin asiakasta.

Nuorisotyöttömyyden vähentämisessä keskeistä on nuorisotoimen yhteistyösopimus Valpas Ratkaisut Oy:n kanssa: etsivä nuorisotyö ja työpaja. Toisen asteen koulutuksessa toteutetaan toimivat tilaratkaisut ja vetovoimainen kurssitarjonta.

Lapsivaikutusten arviointia kehitetään ottamalla lapset ja nuoret mukaan vaikutusten arviointiin. Tämä edellyttää lapsilähtöisten menetelmien käyttämistä ja kehittämistä. Lapsilla ja nuorilla pitää olla joka päivä mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kasvuympäristöissään itseensä kohdistuvaan päätöksentekoon ja toimintaan.

Vaihtoehtoiset tavat ja toimintamallit otetaan käyttöön myös Lieksan alueella hammashuollon kehittämiseksi.

5.3.2020

6. Suunnitelman toteuttaminen ja seuranta.

Luvussa 2.3 Keskeiset lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin haasteet, on mainittu ne painopisteet, joihin tulee kiinnittää huomiota ja joita yhdessä kehitetään. Samoin luvuissa 5 *Käytännön toimet ohjelmakaudelle 2019-2022* ja luvussa 4 *Painopisteet lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja turvaamiseksi* ovat niitä asioita, joita seurataan. Näiden tavoitteiden toteuttaminen vaatii Lieksan kaupungin, Siun soten, Riverian ja kolmannen sektorin yhteistyötä.

Keskeiset seurannan ja arvioinnin kohteet ovat lasten ja nuorten hyvinvoinnin muutokset, palveluiden ja palvelujärjestelmien toimivuus, kasvuympäristössä tapahtuva kehitys, sekä suunnitelman tavoitteiden toteutuminen.

Oppilas- ja opiskelijahuollon ohjausryhmä raportoi vuosittain hyvinvointilautakunnalle, kaupunginhallitukselle ja kaupunginvaltuustolle suunnitelman tavoitteiden toteutumisesta ja keskeisistä lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvistä muutoksista. Suunnitelmaan tehdään laajempi päivitys valtuustokausittain.